

**TEEMU PAUHA & JOHANNA KONTTORI
(TOIM.)**

Suomalaiset muslimit. Tallinna:
Gaudeamus 2022. 263 s.

Suomalaiset muslimit on katsaus ajankohtaiseen suomalaiseen akateemiseen tutkimukseen, joka käsittelee muslimeita nimenomaan suomalaisessa kontekstissa. Kirja on esipuheen mukaan epäsuoraa jatkoa kahdelle aikaisemmalle teokselle: *Muslimit Suomessa* (1999) ja *Islam Suomessa: Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa* (2008). Kääntämällä aiempien kirjojen sanaparit ympäri kirjoittajat haluavat viestiä siitä, että tutkimuksen näkökulma on muuttunut: enää ei puhuta islamista tai muslimeista Suomessa vaan suomalaisista muslimeista.

Millä tavoin näkökulman vaihdos sitten toteutuu kirjan luvuissa? *Suomalaiset muslimit* koostuu 13 luvusta, joiden kirjoittajakunta edustaa muun muassa uskontotieteen, antropologian, sosiologian, kasvatustieteen ja oikeustieteen tutkijoita. Kirjan luvut ovat tutkimusperustaisia, mutta teos on suunnattu myös laajemmalle yleisölle, esimerkiksi eri viranomaistahoille sekä muille aiheista kiinnostuneille. Kirjan johdannossa Teemu Pauha ja Johanna Konttori pohtivat otsikon mukaisesti ”Keitä ovat suomalaiset muslimit?” ja määrittelevät islamin, muslimin ja suomalaisuuden käsitteitä. Kirjan varsinaiset luvut käsittelevät suomalaisia muslimeja eri näkökulmista ja yhteiskunnan eri osa-alueilla, kuten työpaikoilla, koulussa, moskeijoissa, perhe-elämässä, harrastuksissa, internetissä tai kadulla etnisen profiloinnin kohteena. Useimmat kirjan luvuista perustuvat haastattelututkimuksille ja antavat äänen muslimeille itselleen.

Johanna Konttorin kirjoittama avauskappale asettaa suomalaisen islamin laajempaan eurooppalaiseen kontekstiin. Konttori esittää, että Suomessa käydyt keskustelut heijastelevat paljolti samanlaisia aiheita kuin muissakin Euroopan maissa: maahanmuutto, integraatio, turvallisuus sekä erinäiset kiistat liittyen islamin näkyvyyteen, kuten moskeijoihin ja naisten pukeutumiseen. Konttorin mukaan erityistä suomalaiselle islamille on maahanmuuton

myöhäinen käynnistyminen ja muslimien edelleenkin suhteellisen pieni lukumäärä. Suomalaista islamia Konttorin mukaan määrittää myös tietty maltillisuus: täällä poliittinen keskustelu ja radikalisoitumisen teemat eivät ole olleet yhtä latautuneita kuin Euroopassa.

Suomalaisen muslimiyhteisön monikulttuurisuus on ollut teema, jota on käsitelty myös aiemmissa julkaisuissa. Tässä kirjassa käsitellään ensimmäistä kertaa Suomen shiialaista vähemmistöä. Luvun kirjoittajina ovat Teemu Pauha ja Resalat islamilaisen yhdyskunnan imaami Abbas Bahmanpour. Muista muslimiryhmistä kirjassa ovat edustettuna erityisesti suomalaiset somalitaustaiset muslimit.

Sanna Mustasaaren ja Mulki Al-Sharmanin kirjoittama luku käsittelee mielenkiintoisesti sitä, miten suomalaiset somalitaustaiset muslimit luovivat islamilaisen perhelainsäädännön ja suomalaisen lain välillä solmiessaan ja päättäessään avioliittoja. Tutkijoiden mukaan muslimien pyrkimyksissä noudattaa islamilaisen oikeuden käytänteitä korostuu nimenomaan eettinen ulottuvuus ja pyrkimys elää oman uskonnon arvojen mukaisesti. Samankaltaisia pohdintoja nostivat esiin myös Tiina Ala-Kärpän haastattelemat suomalaiset somalilaiset muodostaessaan käsitteisiään tyttöjen sukuelinten silpomisesta, neitsyysihanteesta ja siihen liittyvistä kaksoisstandardeista. Silpominen ja kaksoisstandardit nähtiin somalikulttuuriin kuuluvina ilmiöinä, joihin naiset ottivat etäisyyttä ja korostivat islamin eettisiä ohjeita.

Kirjan luvuissa voidaan havaita ainakin kaksi teemaa, jotka toistuvat eri yhteyksissä: (1) suomalaisten muslimien pyrkimys luoda itselleen sopivaa elämänmuotoa islamin ohjeita noudattaen ja suomalaisessa yhteiskunnassa toimien ja (2) muslimien arjessaan kohtaamat ennakkoluulot, rasismi ja syrjintä.

Esimerkkejä ensimmäisestä teemasta ovat somalilaisia käsittelevien lukujen lisäksi Katri Karhusen, Riitta Latvion ja Ulla Vähärautio-Halosen kirjoittamat luvut. Karhunen kuvailee, miten hänen tutkimukseensa osallistuneet muslimilaiset tekivät ratkaisuja uskonnollisen pukeutumisen suhteen työpaikoillaan sosiaali- ja terveys-

alalla. Uskonnollinen pukeutuminen oli useimmille tärkeää, mutta siitä voitiin joustaa tarpeen mukaan silloin kuin työnantajan ohjeistus tai turvallisuussäännöt niin edellyttivät. Myös Riitta Latvion tutkimuksessa musliminaisten liikuntatottumuksista tuli esiin *hijabin* eri merkitysten neuvottelu erilaisissa harrastusympäristöissä. Tutkimuksen naiset tulkitsivat sekä liikunnan merkitystä että erilaisten liikuntamuotojen sopivuutta islamilaisessa viitekehäksessä. Ulla Vähärautio-Halosen tutkimuksessa puolestaan musliminuoret neuvottelivat rukousjärjestelyjä koulussa. Heille rukous oli arkipäiväinen toimitus, jolla kuitenkin oli merkitystä heidän henkelle hyvinvoinnilleen.

Aiemmassa suomalaisessa tutkimuksessa on puhuttu muslimien uskonnollistamisesta eli siitä, että muslimit nähdään ainoastaan uskontonsa kautta ja jätetään huomiotta esimerkiksi erilaiset yhteiskunnalliset, sosiaaliset tai ekonomiset tekijät, jotka vaikuttavat yhtä lailla muslimien elämään kuin islam. Viimeaikaisessa tutkimuksessa on sen lisäksi alettu puhua muslimien turvallistamisesta. Sillä tarkoitetaan sitä, että islam nähdään ennen kaikkea turvallisuuskysymyksenä ja muslimeja tarkastellaan mahdollisena turvallisuusuhkana.

Markus Himasen ja Karin Creutzin kirjoittama luku, jossa käsitellään muslimeja ekstremismin torjunnan ja kontrollin kohteina perehtyy tähän problematiikkaan ja käsittelee toista kirjasta nousevaa pääteemaa: muslimien arjessaan kohtaamia ennakkoluuloja, syrjintää ja rasismia. Himasen ja Creutzin tutkimukset osoittavat, että muslimit ovat muita useammin syrjivän profiloinnin kohteita ja joutuvat useammin kuin muut esimerkiksi kadulla poliisin pysäyttämäksi. Hälyttävää on myös tutkimustulos, jonka mukaan pitkään maassa asuneiden maahanmuuttajien luottamus suomalaiseen poliisiin on vähäisempää kuin vastatulleiden. Muslimivankien parissa tehdyn tutkimuksen perusteella he myös toteavat, että radikalisoitumisen tunnistamiseen pyrkivä toiminta voi kääntyä itseään vastaan ja tuottaa radikalisoitumista ja vihamielistä suhtautumista. Pelkkä uskonnollisuus tai esimerkiksi rukoileminen voidaan

viranomaisten toimesta tulkita ekstremismiksi. Tutkijat toteavat, että turvallistamisdiskurssi on vaarallinen perusoikeuksien näkökulmasta.

Kirjan viimeiset luvut sijoittuvat kasvatuksen ja koulutuksen maailmaan. Niissä pohditaan, missä määrin suomalaisilla muslimeilla on mahdollisuuksia oman uskonnon opiskelemiseen ja reflektointiin suomalaisessa ympäristössä, ja mikä on islamin opetuksen tulevaisuus.

Anuleena Kimasen ja Inkeri Rissasen kirjoittama luku käsittelee islamin opetusta koulussa ja pyrkii tuomaan esille oppilaiden näkökulmia. Heidän haastattelemilleen nuorille koulun islamin opetus näyttäytyy tilana, joka mahdollistaa heille tärkeiden elämäntapakysymysten pohtimisen ja identiteetin rakentamisen suomalaisena ja muslimina. Sillä nähdään myös olevan arvoa uskonnonvapauden toteutumisen kannalta. Suomalainen uskonnonopetuskeskustelu antaa kuitenkin viitteitä siitä, että tulevaisuudessa oltaisiin siirtymässä enemmän tietopainotteiseen yhteiseen katsomusopetukseen, jossa tällaiset neuvottelut eivät samalla tavalla olisi mahdollisia. Lieneekö tulevaisuuden suuntana se, että islamilaisten yhdyskuntien ja muiden muslimitahojen järjestämän opetuksen merkitys korostuu? Jussi Ikkala ja Niina Putkonen käsittelevät moskeijoiden uskonnonopetusta ja toteavat, että ainakin toisessa heidän tutkimassaan yhdyskunnassa oppilaiden määrä on viime vuosina merkittävästi lisääntynyt. Toisaalta oletettavasti melko harvat yhdyskunnat tarjoavat kirjan luvussa kuvailtua järjestäytyntä opetustoimintaa.

Suomalaiset muslimit -teos tarjoaa ikkunan siihen, miten muslimit toimivat yhteiskunnan eri alueilla, kuten koulussa, työpaikalla tai harrastustoiminnassa, ja miten he neuvottelevat paikkaansa yhteiskunnassa enemmän tai vähemmän uskontonsa ehdoilla. Tutkimuksen luvuissa kuuluville tulevat muslimien äänet osoittavat, että muslimeille itselleen suomalaisessa yhteiskunnassa eläminen ja islamilaisten arvojen yhteensovittaminen on harvemmin ongelma. Sen sijaan ympäristön ennakkoluulot ja toiseuttaminen asettavat esteitä. Tulevaisuuden tutkimuksessa tulisi ehkä vieläkin kärkeämmin pyrkiä tunnistamaan niitä tekijöitä, jotka joh-

tavat rakenteelliseen syrjintään ja uskontojen, erityisesti islamin, näkemiseen ongelmana. Tärkeää olisi myös saada keskusteluihin mukaan enemmän muslimitutkijoiden näkökulmia.

Saila Kujanpää, FM
Väitöskirjatutkija
Helsingin yliopisto

HELI HARJUNPÄÄ

Hiljaisuuden jooga® Ohjaajan opas.
Hiljaisuuden ystävät, 2022. 100 s.

Kristillisissä kirkoissa on jo useiden vuosien ajan pohdittu joogan soveltumista kristillisen kilvoittelun metodiksi. Keskustelu on ollut paikoin kiivastakin. Joogahengellisyyden nostattamista voimakkaista reaktioista huolimatta joogaopettaja, sairaalasielunhoitaja Heli Harjunpää on määrätietoisesti kehittänyt kristillistä joogaa kohti sen rekisteröityä joogalajin muotoa, Hiljaisuuden jooga®. Hiljaisuuden jooga® rekisteröitiin omaksi joogalajikseen vuonna 2019. Joogaopettaja ja lajin äiti, Heli Harjunpää, valittiin vuoden papiksi 2022. Valinnassa tuotiin esiin se, miten merkityksellistä kirkon kannalta on ollut Harjunpään tekemä työ tämän uuden joogalajin edistämiseksi. Lajin asteittaisen kehityksen voi tavoittaa Heli Harjunpään aiemmissa kristillistä joogaa käsittelevissä kirjoissa: *Hiljaisuuden tie, kristillisiä joogaharjoituksia* (Kirjapaja, 2017) sekä *Kiitollisuuden jooga, hyvinvointia jokaiseen päivään* (Kirjapaja, 2018). Varhaisempien teosten myötä kristillisen joogan perinne on jo jossain määrin tullut tutuksi laajemmallekin yleisölle, löytyyhän *Kiitollisuuden jooga* -teosta Prismankin valikoimista.

Tässä kirja-arviossa esittelen kuitenkin painotuoretta *Hiljaisuuden jooga® Ohjaajan opasta*, jossa tämä lopulta rekisteröidyksi joogalajiksi muotoutunut kristillisen joogan metodi on esitelty asiaankuuluvalla huolellisuudella. Edeltäjis-

tään poiketen *Hiljaisuuden jooga® Ohjaajan opas* on Hiljaisuuden ystävät ry:n kustantama. Tämä on monin tavoin luonnollista, sillä Hiljaisuuden jooga on löytänyt paikkansa luterilaisessa kirkossa hiljaisuuden viljelyn, hiljaisuuden retriittien ja luontohengellisyyden keskeltä.

Hiljaisuuden jooga® Ohjaajan opas on nimensä mukaan tarkoitettu työkaluksi heille, jotka suunnittelevat ohjaavansa tätä uutta lajia. Se on huolellisesti laadittu systemaattinen metodin esittely ja perusteellinen ohjekokoelma ohjaajalle. Visuaaliselta ilmeeltään kirja on konstailematon. Siinä missä Heli Harjunpään aiemmat kirjat olivat pullollaan kauniita ja värikkäitä kuvia, tämä kirja on täynnä tiivistä tekstiä. Joogan erilaiset asennot on kuvattu pienten piirroshahmojen tai yksinkertaisten mustavalkoisten kuvien avulla.

Opas alkaa kirjailijan esipuheella, jota seuraa yhteensä kymmenen päälukua. Ensimmäisissä pääluvuissa esitellään hiljaisuuden joogan arvoja ja teologiaa. Arvot ja teologia asettuvat avaran ja armollisen kristillisen hengellisyyden varaan, hesykastiseen rukousperinteeseen, kristilliseen mystiikkaan ja hiljaisuuden viljelyyn. Hiljaisuuden joogan yhteydessä käytetyt tekstit ovat yllättävänkin perinteisiä rukouksia, virsiä tai raamatunkohtia. Harjunpään omin sanoin hiljaisuuden joogan teologia ”on yhtä yksinkertainen ja selkeä kuin koko laji”. Teologian esittelystä saa sellaisen kuvan, että tällainen kristillinen joogaharjoitus tulee lähelle myös henkilökohtaisena hengellisenä harjoituksena toteutettua raamatunlukua. Hiljaisuuden jooga ikään kuin avaa kanavan Luojan ja ihmisen välille samoin kuin raamatun teksti tai rukouskin. Avatun kanavan kautta Pyhälle Hengelle tulee tilaa toimia ja vaikuttaa kristityn elämässä. Harjoituksen uskotaan vaikuttavan siten, että ihminen vastaanottaa kokemuksen Jumalan hyväksyvistä rakkaudesta ja itsestään Luojan edessä, omalla paikallaan luodun roolissa. Parhaimmillaan harjoituksen jälkeen ihminen suuntaa vastaanottamaansa Jumalan rakkautta ympäristöönsä. Jumalan rakkaus siis synnyttää vastaanottajassaan rakkautta. Kilvoittelija alkaa joogaharjoituksen kautta ymmärtämään yhä kirkkaammin olevansa osa luomakuntaa ja Luojan kannattelema. Kun väylä on auki, niin viime-